

Ansedd tidskrift kritisk mot dyra hälsoundersökningar av chefer

I en ledarkommentar under rubriken »Perspective« i New England Journal of Medicine diskuteras vådan av specialdesignade hälsoundersökningar för chefspersoner (executive physicals).

Samtidigt som sjukvårdsföretag brottas med höga kostnader, med krav på en effektiv och evidensbaserad sjukvård, kan man skicka chefspersoner på extremt utförliga och därmed kostsamma hälsokontroller som kan omfatta flera dagar. Kritiken skjuter in sig på tre saker: ändamålsenligheten, kostnaderna och rättviseaspekten.

Det finns evidens för att enstaka test kan positivt påverka hälsa och livslängd och därmed göra mer nytta än skada. Däremot finns det inget som talar för att utförligare och kostsammare hälsokontroller skulle tillföra något ytterligare, tvärtom tycks ett överdrivet och onödigt testande göra mer skada än nytta. Därtill utnyttjas sjukvårdsresurserna inte där de gör störst nytta utan används av dem som kan betala för dem.

Detta är en central punkt i kritiken, att ett marknadsstyrt system som detta drä-

Foto: NAY/Scampix

Ändamålet med extremt utförliga och dyra hälsokontroller ifrågasätts av New England Journal of Medicine. Ett överdrivet testande tycks göra mer skada än nytta.

nerar resurser från den evidensbaserade sjukvården. Grundbulten i dessa speciella program är att vissa personer mer än andra är värda en effektiv, respektfull och personlig vård. I USA liksom i Sverige har orättvisor i sjukvården uppmärksamats, och i varje fall i ord finns en strävan efter att minska dessa.

Artikeln behandlar amerikanska förhållanden, men tendensen att man ska kunna köpa sig en mer utförlig och många gånger onödigt vård börjar komma även här. Det finns även i Sverige fog för att varna för en alltför långt driven marknadsanpassning av vården, som innebär ökande ojämlikhet. Hälsö- och sjukvårdslagen anger att den som har det största behovet ska ges företräde i vården.

Per Wändell

distriktsläkare, docent, institutionen för neurobiologi, vårdvetenskap och samhälle, Centrum för allmänmedicin, Huddinge

Rank B. Executive physicals – bad medicine on three counts. N Engl J Med. 2008;359(14):1424-5.

Biverkningar tecken på att bröstcancerbehandling fungerar

Biverkningar, såsom nattliga svettningar och ledbesvär, är kopplat till ett framgångsrikt behandlingsresultat hos kvinnor med bröstcancer som får hormonbehandling – detta enligt en retrospektiv studie från Storbritannien som presenteras i tidskriften Lancet Oncology.

Författarna har undersökt ca 4 000 kvinnor med postmenopausal bröstcancer som behandlats med anastrozol eller tamoxifen som adjuvans i den så kallade ATAC-studien (Arimidex, Tamoxifen, alone or in combination). Kvinnorna fick

»Orsaken till kopplingen tros vara att om en behandling är tillräckligt potent mot cancersjukdomen finns det risk för att den är toxisk för kroppen i övrigt, vilket leder till biverkningar.«

efter tre månader uppges om de drabbats av östrogenrelaterade biverkningar till följd av hormonbehandlingen. De följdes därefter under en längre tid avseende om maligniteten återkom. Det visade sig att kvinnor som rapporterat biverkningar vid tremånadersutfrågningen i högre grad klarade sig från att drabbas av bröstcancer igen. Vid tremånaderskontrollen uppgav 37,5 procent av kvinnorna nytillkomna vasomotoriska symtom, såsom exempelvis svettning nattetid.

Bland de biverkningsdrabbade kvinnorna noterades 22 fall av cancer per 1 000 patientår i uppföljningen. Det ska jämföras med 32 fall av cancer per 1 000 patientår bland kvinnor som inte upplevde några biverkningar. Även när det gäller biverkningar från lederna, som rapporterades av närmare en tredjedel av studiedeltagarna, noterades en koppling mellan biverkningar och behandlingseffekt. 17 fall av cancer per 1 000 patientår noterades bland kvinnor med ledbesvär,

vilket också det ska jämföras med 32 fall av cancer per 1 000 patientår hos biverkningsfria.

Rönen tyder alltså på att biverkningar är en markör för framgångsrik hormonbehandling vid bröstcancer. Än återstår dock att visa sambandet i en större prospektiv studie. Orsaken till kopplingen tros vara att om en behandling är tillräckligt potent mot cancersjukdomen finns det risk för att den är toxisk för kroppen i övrigt, vilket leder till biverkningar. Författarna hoppas att rönen ska kunna användas för att informera och motivera kvinnor som genomgår hormonell behandling och som upplever biverkningar av detta. Den aktuella studien har finansierats av bl a läkemedelsföretaget AstraZeneca.

Anders Hansen

läkare, frilansjournalist
anders.hansen@sciencecap.se

Lancet Oncol. doi: 10.1016/S1470-2045(08)70259-6

Dopaminreglerande gen kopplad till övervikt

Överviktiga måste äta mer för att uppnå samma välbehag av maten som normalviktiga. Orsaken kan vara en gen som påverkar antalet dopaminreceptorer i hjärnan. Så kan man sammanfatta en amerikansk studie som presenteras i tidskriften *Science*.

Studien har gjorts på 43 universitetsstudierande kvinnor i åldern 18–22 år och 33 tonåringar i åldern 14–18 år. Bland såväl studenterna som tonåringarna fanns både normalviktiga och överviktiga individer. Aktivering av dorsala striatum har följts i realtid med funktionell MR. Studiedeltagarna fick först titta på bilder av mat och sötsaker, bl a en milkshake. Överviktiga uppvisade ökad aktivitet, alltså ökat blodflöde, i dorsala striatum, vilket kopplats till ökad »lust« att få sätta i sig glassdrinken jämfört med normalviktiga. Men när studiedeltagarna sedan fick dricka milkshaken, också det följdes med funktionell MR, uppvisade överviktiga i stället minskad aktivitet i dorsala striatum jämfört med normalviktiga.

Resultatet går stick i stäv med vad författarna förväntat sig, då de räknat med att överviktiga skulle uppleva kaloririkt fö-

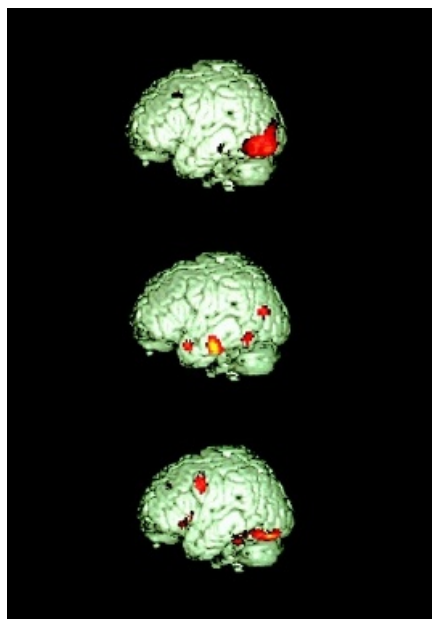

Foto: SPL/BL

Överviktiga ser fram mot kaloririk mat mer än normalviktiga, men när de väl äter så tros de njuta mindre av födointaget och kompensera för detta genom att äta mer. Bilden: Funktionell MR av hjärnan vid olika synintryck.

Effekt på smärta av fuktad, varm koldioxid vid laparoskopi

Vid laparoskopisk kirurgi insuffleras bukhålan vanligen med rumstempererad, ofuktad koldioxid för att få utrymme att operera. Man vet att koldioxid i sig kan ge en lokal retning på peritoneum, och när den också är torr och har lägre temperatur än kroppen skulle detta kunna innebära en negativ effekt på patienten. En del studier har genomförts där man använt uppvärmd och fuktad koldioxid. Tidigare resultat som rapporterats har varit motsägelsefulla, och metoden har inte fått något kliniskt genomslag.

En metaanalys av effekten av uppvärmd, fuktad insufflation avseende smärta efter laparoskopi har utförts. Materialet består av sju randomiserade studier om sammanlagt 327 patienter, där 163 har varit i gruppen uppvärmd, fuktad koldioxid. De olika studierna innehöll patienter opererade med laparoskopisk kolelcystektomi, gastrisk bypass, gynekologiska operationer och fundoplikation. Man har tittat på smärta mätt med VAS sex timmar, en, två och tre dagar efter operation. Det finns en signifikant skillnad till uppvärmd, fuktad koldioxids fördel vid sex timmar och efter en och tre dagar. Avseende användning av morfin

»... till fördel för uppvärmd, fuktad koldioxid för insufflation vid laparoskopisk kirurgi avseende postoperativ smärta, men frågan är om resultaten är kliniskt relevanta.«

noterades en skillnad enbart för dag två.

Det finns inte angivet i artikeln i vilket intervall på VAS-skalan skillnaderna är uppmätta. Det finns en signifikant skillnad till fördel för uppvärmd, fuktad koldioxid för insufflation vid laparoskopisk kirurgi avseende postoperativ smärta, men frågan är om resultaten är kliniskt relevanta. Det finns en diskussion om huruvida uppvärmning av patienten med värmetycke möjligen kan kompensera för en del av den negativa effekten.

Agneta Montgomery

docent, kirurgiska kliniken,
Universitetssjukhuset MAS, Malmö

Sammour T, et al. Meta-analysis of the effect of warm humidified insufflation on pain after laparoscopy. *Br J Surg.* 2008;95:950-6.

dointag som mer lustfyllt än normalviktiga och således uppvisa ökad aktivitet i dorsala striatum. Författarna tror, baserat på resultaten, att överviktiga ser fram mot kaloririk mat mer än normalviktiga, men när de väl äter så njuter de mindre av födointaget och kompenserar för detta genom att äta mer för att uppnå samma nivå av njutning av maten.

Forskarna har också tittat på genen Taq1A, som bl a reglerar mängden dopaminreceptorer av typen D2. Man har funnit en korrelation mellan varianter av genen och övervikt samt minskad tillfredsställelse av kaloririk mat. De aktuella varianterna av Taq1A resulterar i färre D2-receptorer, vilket tros leda till nedsatt tillfredsställelse av energirik mat och i förlängningen ökad risk för övervikt/fetma då individen kompenserar för detta genom att »överäta«. Taq1A är ännu en i raden av gener som kopplats till övervikt och fetma.

Den genetiska bakgrunden till övervikt/fetma är sannolikt mycket komplex med ett stort antal gener inblandade. Mycket arbete har gjorts kring genen

FTO (fat mass and obesity associated) på kromosom 16, som kopplats till övervikt, bl a i en studie med data från 40 000 individer som publicerades i tidskriften *Science* häromåret.

Vad som är intressant med den aktuella studien är att den lyfter fram den beroendekomponent som sannolikt, vid sidan av rent metabola aspekter, spelar en avgörande roll i övervikt och fetma. Dopaminerg aktivering i dorsala striatum påverkas inte bara av födointag, droger och alkohol har också en påtaglig inverkan. Det sistnämnda exemplifieras av att Taq1A även har visats påverka risken för alkoholmissbruk. Men inte bara sådant som är dåligt för oss påverkar dopamin, ett exempel på det är fysisk aktivitet, vilket givetvis har implikationer när det gäller såväl viktnedgång som mer hälsosam livsföring i största allmänhet.

Anders Hansen

läkare, frilansjournalist
anders.hansen@sciencecap.se

Science. 2008;322:449-52.